

Exam. Code : 216701

Subject Code : 4432

M.A. Political Science 1st Semester
INDIAN POLITICAL SYSTEM
Paper—III

Time Allowed—3 Hours] [Maximum Marks—80

Note :— Please read the instructions carefully before attempting the questions.

There are *eight* questions divided into *four* Sections (A, B, C & D). Candidates are required to attempt *five* questions in all, selecting at least *one* question from each section. The fifth question may be attempted from any section. All questions carry equal marks (16 marks for each question).

SECTION—A

1. Explain the liberalist approach to the study of Indian politics. Discuss its main features and limitations.

8+8=16

OR

2. Evaluate the importance of Preamble in the Indian Constitution. Why the Preamble is considered a soul of the Indian Constitution ?

8+8=16

SECTION—B

3. How is the President of India elected ? Outline the salient features of the electoral college of the Indian President.

8+8=16

OR

4. Judiciary has acquired the role of both, a legislature and an executive in recent years. Examine the issue of judicial activism in India with suitable example. 8+8=16

SECTION—C

5. Discuss the role of Governors in the Indian States. How is the Governor a constitutional custodian ? Explain. 8+8=16

OR

6. How is the Chief-Minister of a State elected ? Discuss the powers and functions of the Chief-Minister in the Indian States. 8+8=16

SECTION—D

7. Indian federation has moved from a competitive to cooperative federation. Discuss the Centre-State relations in the light of this statement in the recent years. 16

OR

8. Discuss the main features of Sarkaria Commission, with reference to Centre State relations. 16

(Punjabi Version)

ਨੋਟ : ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹਦਾਇਤਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੋ।

ਅੱਠ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਚਾਰ ਭਾਗਾਂ (ੳ, ਅ, ਬ ਅਤੇ ਸ) ਵਿੱਚ ਵੰਡੇ ਗਏ ਹਨ। ਪਰੀਖਿਆਰਥੀ ਹਰੇਕ ਭਾਗ ਵਿੱਚੋਂ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਸਾਰਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪੰਜ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਨ। ਪੰਜਵਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਭਾਗ ਵਿੱਚੋਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਅੰਕ ਬਰਾਬਰ ਹਨ। (ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਲਈ 16 ਅੰਕ)।

ਭਾਗ—ੳ

1. ਭਾਰਤੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨ ਲਈ ਉਦਾਰਵਾਦੀ ਵਿਧੀ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। ਇਸ ਦੀਆਂ ਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਸੀਮਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 8+8=16

ਜਾਂ

2. ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ ਦੇ ਮਹੱਤਵ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰੋ। ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਰੂਹ ਕਿਉਂ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ? 8+8=16

ਭਾਗ—ਅ

3. ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀ ਚੋਣ ਕਿਵੇਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ? ਭਾਰਤੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੇ ਇਲੈਕਟੋਰਲ ਕਾਲਜ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦੀ ਰੂਪਰੇਖਾ ਤਿਆਰ ਕਰੋ। 8+8=16

ਜਾਂ

4. ਨਿਆਂਪਾਲਿਕਾ ਨੇ ਹਾਲ ਹੀ ਦੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਦੋਹਾਂ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਅਤੇ ਇਕ ਕਾਰਜਕਾਰਨੀ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨੂੰ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਨਿਆਂਇਕ ਕਿਰਿਆਵਾਦ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਦਾ ਉਚਿਤ ਉਦਾਹਰਨ ਨਾਲ ਪਰੀਖਣ ਕਰੋ। 8+8=16

ਭਾਗ—ੳ

5. ਭਾਰਤੀ ਰਾਜਾਂ ਵਿਚ ਗਵਰਨਰਾਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।
ਰਾਜਪਾਲ ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਨਿਗਰਾਨ ਕਿਵੇਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ?
ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 8+8=16

ਜਾਂ

6. ਇਕ ਰਾਜ ਦਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕਿਵੇਂ ਚੁਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ? ਭਾਰਤੀ
ਰਾਜਾਂ ਵਿੱਚ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਕਾਰਜਾਂ ਬਾਰੇ
ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 8+8=16

ਭਾਗ—ਸ

7. ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਪ੍ਰਤੀਯੋਗੀ ਤੋਂ ਸਹਿਕਾਰੀ ਸੰਘ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲ ਹੋ
ਗਿਆ ਹੈ। ਹਾਲ ਹੀ ਦੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਬਿਆਨ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ
ਵਿਚ ਕੇਂਦਰ-ਰਾਜ ਸਬੰਧਾਂ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 16

ਜਾਂ

8. ਕੇਂਦਰ ਰਾਜ ਸਬੰਧਾਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰੀਆ ਕਮਿਸ਼ਨ
ਦੀਆਂ ਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 16